

MUZEUM WIELKOPOLSKIE
W POZNANIU

ROCZNIK
V.

POD REDAKCJĄ
DR. M. GUMOWSKIEGO

POZNAŃ 1929

NAKŁADEM MUZEUM WIELKOPÓLSKIEGO W POZNANIU
CZCIONKAMI Drukarni Handlowej w Poznaniu

6. 2. 1933

SPIS _____ ĆCZY:

	Str.
1. <i>Gumowski Dr. Marjan</i> : Rocznice muzealne	3
2. <i>Namysłowski Dr. Bolesław</i> : Herby mieszczaństwa poznańskiego (tabl. 6, od I—VI)	6
3. <i>Szymańska Romana</i> : Pejzaże Fr. Kostrzewskiego i Fr. Wastkowskiego w Muzeum Wielkopolskiem w Poznaniu (tabl. 2, od VII-VIII)	56
4. <i>Koller Jerzy</i> : Serwis cesarski w Muzeum Wielkopolskiem (tabl. 5, od IX—XIII)	68
5. <i>Niezabitowski Prof. Dr. Edward Lubicz</i> : Pies przedhistoryczny epoki bronzowej z jeziora Gopła (tabl. 4, od XIV—XVII)	85
6. Sprawozdanie Dyrekcji za czas od 1 kwietnia 1927 r. do 31. marca 1928 r.	115
7. Tablice I—XVII.	

Sprawozdanie Dyrekcji
za czas od 1 kwietnia 1927 roku
do 31 marca 1928 r.

Muzeum Wielkopolskie w Poznaniu.

WSTĘP.

- 1) **Siedziba Muzeum.** W roku 1927 mieściło się Muzeum w 3 budynkach a mianowicie:
  - a) we własnym budynku centralnym przy Alejach Marcinkowskiego;
  - b) w lokalu wynajętym od Towarzystwa Przyjaciół Nauk przy ul. Seweryna Mielżyńskiego;
  - c) w pawilonie miejskim w Ogrodzie Zoologicznym.
- 2) **Wewnętrzna organizacja.** W skład Muzeum wchodziły w 1927 r. te same oddziały i gabinety, co w latach poprzednich i tak samo były rozmieszczone, a mianowicie: zbiory przedhistoryczne w lokalu wyżej wymienionym pod b), zbiory przyrodnicze w pawilonie wymienionym pod c), wszystkie inne zbiory w gmachu centralnym wymienionym pod a).

ROZDZIAŁ I.

Ustę p I.

Organizacja osobowa.

- 3) **Personel.** Na czele Muzeum stał dyrektor Dr. Marjan Gumowski. Kierownikami działów byli:
  - a) Dr. Jerzy Koiler, kierownik inwentaryzacji i działu przemysłu artystycznego;

- b) Prof. Dr. Józef Kostrzewski w dziale przed-historycznym;
  - c) Prof. Dr. Edward Niezabitowski w dziale przyrodniczym;
  - d) Zofja Kutznerówna w bibliotece;
  - e) Wicława Cichowicz w dziale ludoznawczym;
- Ponadto jako siły naukowe pracowali:
- f) Dr. Aleksandra Karpińska przy inwentaryzacji zabytków prehistorycznych;
  - g) Romana Szymańska przy inwentaryzacji zabytków przemysłu artystycznego;
  - h) Dr. Wiesław Rakowski przy inwentaryzacji działu przyrodniczego;
  - i) Dr. Alfred Brosig przy inwentaryzacji zbiorów graficznych.

Jako siły kancelaryjne funkcjonowały:

- k) Felicja Paczkowska, sekretarka i kierowniczka kancelarii;
  - l) Janina Rupińska, stenotypistka;
  - m) Wincenty Grabowski, inspektor.
- 4) **Komisja muzealna.** Z dyrektorem współpracowała komisja muzealna, w tym samym składzie co roku poprzedniego, podzielona na 3 podkomisje:
- a) podkomisja artystyczna: Aleksander Augustynowicz, Adam Ballenstaedt i Dr. Leon Preibisz.
  - b) podkomisja przemysłu artystycznego: Dr. Bolesław Erzepki, Władysław Roguski i arch. Kazimierz Ruciński;
  - c) podkomisja przyrodnicza: Prof. Dr. Jan Grochmalicki i prof. Jerzy Szulczewski. — Trzecie miejsce vacat.

Komisja muzealna odbyła w roku sprawozdawczym 16 posiedzeń, w tem 2 pełnej komisji, a 14 podkomisyj, a mianowicie:

- 2 kwietnia podkomisji artystycznej;
- 6 maja podkomisji artystycznej;
- 28 maja pełnej komisji;
- 28 maja podkomisji artystycznej;
- 10 czerwca podkomisji przyrodniczej;
- 15 czerwca podkomisji przemysłu artystycznego;
- 25 czerwca podkomisji artystycznej;
- 26 września pełnej komisji;
- 26 września podkomisji artystycznej;
- 20 października podkomisji przemysłu artystycznego;
- 28 października podkomisji artystycznej;
- 17 listopada podkomisji przyrodniczej;
- 19 grudnia podkomisji artystycznej;
- 18 stycznia 1928 podkomisji przemysłu artystycznego;
- 21 stycznia podkomisji artystycznej;
- 4 lutego podkomisji przemysłu artystycznego.

Protokoły z obrad powyższych podkomisji zawarte są w osobnej księdze.

Wraz z dozorcami zatrudniało muzeum ogółem 46 urzędników, podobnie jak w roku poprzednim, a mianowicie:

	naukowych administracyjnych	
a) etatowych	2	1
b) klasyfikowanych	7	26
c) kontraktowych	—	9
	9	37

- 5) **Czynności kancelaryjne** toczyły się jak w latach poprzednich w dwóch kierunkach, naukowym i administracyjnym, nie zawsze dając się ściśle rozdzielić. W roku sprawozdawczym otrzymał zakład 2775 wpływów, z których wszystkie zostały załatwione.

Do spraw naukowych należały agendy:

- a) związane z urządzaniem wystaw

- b) korespondencja przy zakupie zabytków
- c) informacje w kwestjach ściśle naukowych lub muzealnych
- d) prowadzenie inwentarza i katalogów
- e) przygotowanie wydawnictw
- f) oprowadzanie gości i wycieczek.

Do spraw administracyjnych należały:

- a) sprawy personelu muzealnego
  - b) rachunkowość muzealna z licznymi obliczeniami, zestawieniami i statystykami miesięcznymi i rocznymi
  - c) sprawy gospodarcze
  - d) korespondencje ze Starostwem Krajowym.
- 6) **Podróże służbowe.** W roku ubiegłym odbył
- a) Dyrektor Dr. Gumowski następujące 2 podróże służbowe:
    - 4. 5. do Warszawy w sprawie wystawy węgierskiej,
    - 2. 11. do Warszawy na zjazd muzeologiczny;
  - b) Prof. Dr. Kostrzewski, kierownik działu przedhistorycznego odbył 7 podróży w celach archeologicznych, a to:
    - 24. V. do powiatu słupeckiego
    - 6. VI. do powiatu puckiego
    - 27. VI. do Rzucewa, pow. morski
    - 23. VII. do powiatu wieluńskiego i na G. Śląsk
    - 7. VIII. do Kurkowa, pow. działdowski
    - 20. III. do Wiórek i Kątnik
    - 31. III. do Rudek, pow. obornicki;
  - c) Asystentka działu przedhistorycznego Dr. A. Karpińska wyjeżdżała w celach archeologicznych do:
    - 12. IV. do Gryżyny
    - 26. VIII. do Ujścia
    - 31. VIII. do Wieńca, pow. mogileński
    - 13. IX. do Dobczyna, pow. śremski

13. X. do Bierzglinka, pow. wrzesiński
 24. X. do Trzebawia, pow. poznański
 8. XI. do Zakrzewa, pow. wejherowski;
- d) Laborant Władysław Maciejewski wyjeżdżał w sprawach archeologicznych:
4. IV. do Czacza
 12. IV. do Gryżyny
 24. V. do powiatu słupeckiego
 27. VI. do Rzucewa, pow. morski
 26. VIII. do Ujścia
 31. VIII. do Wieńca i Wojdak
 13. IX. do Łopienna
 13. X. do Bierzglinka, pow. wrzesiński
 20. X. do Gołuchowa
 24. III. 28. do Wronek;
- e) Dozorca działu przedhistorycznego Michał Borski odbył następujące podróże służbowe w celach archeologicznych:
13. IX. do Dobczyna, pow. śremski
 24. X. do Trzebawia, pow. poznański
 8. XI. do Linji i Zakrzewa, pow. wejherowski;
- i) Wołontarjusz działu przedhistorycznego Józef Konrad odbył 2 podróże służbowe w celach archeologicznych:
21. VIII. do powiatu wieluńskiego
 23. III. do Wronek;
- g) Dr. Wiesław Rakowski, asystent działu przyrodniczego odbył 3 podróże służbowe:
7. X. do Piehcina i Wapienna
 25. X. do Gostynia
 18. I. 28. do Rzegocina, pow. pleszewski.

U s t ę p 2.

Organizacja rzeczowa.

- 7) **Nieruchomości.** W stanie nieruchomości nie zaszły w r. 1927 żadne zmiany. Z prac budo-

wlanych wymienić należy: reperacje kotłów do centralnego ogrzewania, ścian świetlicy, bramy podwórzowej, nowe pomalowanie dużej sali w galerji obrazów, odmalowanie ścian w ubikacjach suterenowych—wszystko w gmachu centralnym. Pozatem nastąpiła reperacja dachu i piecy, oraz przysposobienie macerowni w Oddziale przyrodniczym.

- 8) **Urządzenia muzealne.** W pracowniach muzealnych dokonano następujących prac:
- a) Pracownia rekonstruktorska w Dziale Przedhistorycznym. Sklejono i uzupełniono 812 naczyń i zakonserwowano przedmioty żelazne, pozatem utrwalono zabytki bursztynowe, szczątki tkanin przedhistorycznych itd.
  - b) Pracownia preparatorska w Oddziale Przyrodniczym zajmowała się wypychaniem zwierząt i ptaków, dostarczanych głównie z Ogrodu Zoologicznego, w ilości 91 okazów. Pracował w niej Leon Arentowski, a po jego śmierci od 1. I. 1928 Michał Dratwa.
  - c) Macerownia w Oddziale Przyrodniczym zajmowała się macerowaniem padłych zwierząt i czyszczeniem ich kości i szkieletów. Opracowano w niej 91 okazów.
  - d) Pracownia introligatorska oprawiała książki dla biblioteki, dla biura sejmikowego, oddziału budownictwa i dla Głównej Kasy Krajowej. Ponadto drukowała karty zgłoszeń dla Starostwa Krajowego, karteczki pod eksponaty etc. Introligatorem był Fr. Królikowski.
  - e) Pracownia stolarska wykonała 6 gablot pulpitowych, 4 szafkowe, 3 półki do biblioteki, stół dla działu przyrodniczego, 3 ścianki ruchome na salę, szereg ram i blejtramów,

schodki dla biblioteki. Stolarzem był St. Madaliński.

- f) Pracownia sztukatorska naprawiała i złociła ramy do obrazów, sklejała rozbite naczynia, wykonała 50 odlewów z kafli średniowiecznych, czyściła gipsy i rzeźby. Pozatem sztukator nalepiał fotografie na kartony, sztychy i wycinki gazetowe, zastępował kasjerkę w czasie jej urlopu.
- g) Pracownia restauratorska gobelinów, dywanów i makat, urządzona została 5. 7. 1927. celem koniecznej naprawy poniszczonych i rozlatujących się zabytków. Pracuje w niej specjalistka J. Kolasówna.

9) **Opał, światło, woda.** W roku sprawozdawczym zużyto:

- a) **opału:** w gmachu centralnym 2110 ctr. koksu za sumę 7005,20 zł., 25 ctr. węgla za sumę 60,— zł. i 20 mtr. drzewa za 270,— zł. Oddział przyrodniczy zużył 645 ctr. węgla za 1689,90 zł. i $\frac{3}{4}$ mtr. drzewa za 9.75 zł. Oddział prehistoryczny zużył 1000 ctr. koksu za kwotę 3250,— zł., 25 ctr. węgla za 83,— zł. i 1 mtr. drzewa za 13,50 zł. Przestrzeń do ogrzania wynosiła 2776,36 m³ w Centrali, 2318,89 m³ w prehistorji i 3673,29 m³ w przyrodzie.
- b) **światła:** w gmachu centralnym 249 kbm. gazu i 1140 kw. prądu, przyczem przestrzeń oświetlenia wynosiła około 2000 m³. W oddziale przyrodniczym zużyto w tym celu 1854 kbm gazu oraz 579 kw. prądu, w oddziale prehistorycznym 79 kw. prądu. Wydatki na ten cel wynoszą w centrali 881,98 zł., w przy-

rodzie 935,33 zł., w prehistorji 70,45 zł. razem 1887,76 zł.;

- c) **wody:** zużyto w centrali 2406 m³ za cenę 721 złotych a w oddziale przyrodniczym 79 m³ za kwotę 23,— zł., w oddziale przedhistorycznym użytek wody oblicza się razem z innymi lokatorami tej realności.

ROZDZIAŁ II.

Ustęp 1.

W ogólności.

- 1) **Inwentarz.** Nad inwentarzem pracowało ogółem 6 sił naukowych we wszystkich działach muzealnych, pod kierunkiem kierowników działów. Oprócz inwentarzy oddziałowych prowadzi się inwentarz główny, do którego w roku sprawozdawczym wpisano 498 pozycji, obejmujących 1021 przedmiotów.
- 2) **Galerja obrazów.** Dokonano w niej dużych zmian z powodu, że po odnowieniu całej sali dużej na I piętrze, wystawiono szereg obrazów sztuki holenderskiej, głównie Towarzystwa Przyjaciół Nauk, oraz sztuki staroniemieckiej, w skrzydle zaś północnym skoncentrowano dzieła mistrzów polskich, starając się uniknąć o ile możności depozytów. Zbiory tego działu pomnożyły się:
  - a) drogą kupna:
    - 1) Augustynowicz Al. „Japonka“, akwarela
    - 2) Lubelski Miecz. „Sprzedaż niewolnicy“, marmur.
    - 3) Wałkowski Tad. „Dęby w Rogalinie“, obraz olejny
    - 4) Lam Władysław „Studjum kobiece“, obraz olejny

- 5) Zygart Franciszek „Autoportret“, obraz olejny
- b) drogą darów:
- 6) Hukan Karol „Rolnictwo i Przemysł“, dwie grupy w gipsie
  - 7) Boznańska Olga „Autoportret“ olejny
  - 8) Boznańska Olga „Portret męski“, obraz olejny
  - 9) Boznańska Olga „Widok z mojej pracowni“, obraz olejny
  - 10) Senek „Stary Grodzisk“, obraz olejny
  - 11) Biegas Bol. „Noc letnia“, obraz olejny
  - 12) Wyspiański St. „Chaty“, pastel
  - 13) Puget L. „Olga Boznańska“, gips
  - 14) Augustynowicz Al. „Mandaryn“, obraz olejny

W zbiorach graficznych, związanych administracyjnie z galerią obrazów przybyło:

- a) drogą kupna 535 rycin i dzieł graficznych, w tem m. in.
- 1) Dwa albumy. Nap. Ordy z 59 litografjami
  - 2) „Poczet królów polskich“ J. Matejki
  - 3) Album Rapackiego „Z dawnej i niedawnej Warszawy“
  - 4) F. Tatuli 5 litografij i 12 akwafort
  - 5) W. Roguskiego 1 akwarela i 3 litografje
  - 6) J. Gumowskiego 14 litografij „Jasna Góra“
  - 7) W. Lama 5 akwafort i 14 drzeworytów
  - 8) W. Osseckiego 6 akwafort i 14 drzeworytów
  - 9) L. Wyczółkowskiego 2 litografje
  - 10) Zbiór 42 litografij i rycin francuskich
  - 11) J. Wronieckiego 3 rysunki
  - 12) J. Mondrała 33 akwafort
  - 13) Wąsowicza 21 drzeworytów

- 14) W. Rudego 7 litografij „Poznań“
  - 15) J. Rembowskiego 11 akwafort
  - 16) J. Rubczaka 25 akwafort
  - 17) J. Wowra „Pieczętki beskidzkie“ 8 drzeworytów
  - 18) Teka 66 drzeworytów ludowych wyd. Łazarskiego.
- b) drogą darów wpłynęło m. in.
- 19) 19 afiszów artystycznych
  - 20) Pieniążka teka akwafort „Krzemieniec“
  - 21) Boznańskiej autoportret węglem
  - 22) Album de la Societé des peintres-graveurs polonais
  - 23) Cykl miedziorytów z powstania 1831 r.

II. **Oddział przemysłu artystycznego** nie doznał większych zmian w roku sprawozdawczym. Zbiory jego powiększyły się

a) drogą kupna:

- 1) Talerz korecki
- 2) Flakon porcel., miśnieński z XVIII w.
- 3) Medalion bronz. Słowackiego przez W. Trojanowskiego
- 4) Figurka drewn., chińska boga szczęścia
- 5) Kolekcja 130 brakteatów polskich z XII do XIII wieku.

b) drogą darów:

- 6) Stuła jedwabna, haftowana i aplikowana
- 7) Nakrycie na kielich z XVIII w.

III. **Oddział ludoznawczy** nie doznał w roku sprawozdawczym żadnej ważniejszej zmiany.

IV. **Oddział przedhistoryczny** wygotował 1061 kartek katalogowych, wykończył katalogowanie nowych nabytków z 1925 i rozpoczął spisywać nabytki z 1926 r. Pozatem ukończył spisywać nabytki z czasów niemieckich jeszcze nie skatalogowane. Bardzo

dużo nabytków tego działu, uzyskiwanych było drogą przeważnie rozkopów na prowincji. Przyrost zbiorów wyraża się cyfrą 451 pozycji księgi inwentarzowej, które obejmują około 2500 nowych okazów. Dozorcy muzealni tego działu przerobili conajmniej 5 ctr. tektury na pudełka dla działu tego potrzebne.

V. **Oddział przyrodniczy** nie doznał w roku sprawozdawczym żadnej ważniejszej zmiany, mimo, że inwentarz jego powiększył się o 168 numerów i to drogą darów, a mianowicie:

- 1) 47 skórek i szkieletów zwierząt z Ogrodu Zoologicznego
- 2) zbiór 17 ślimaków lądowych z Brazylii
- 3) 20 kości z konia dyl. z grotu w Solutreen
- 4) kości zwierząt dyluwialnych z Pamiątkowa
- 5) 3 wypchane jaszczurki i owady z Arizony
- 6) zielnik złożony z 100 okazów (zooecidia Wielkopolski)
- 7) 19 ryb z Polskiego Bałtyku
- 8) zbiór mineralogiczny z 500 okazami.

VI. **Biblioteka.** W roku sprawozdawczym wpłynęły i zostały skatalogowane 473 tomy książek i czasopism, do historii sztuki się odnoszących. Z tego 418 tomów zakupiono, a 55 wpłynęło tytułem darów. Równocześnie abonowano 28 czasopism, wyszczególnionych w sprawozdaniu z 1926 r., przyczem bezpłatnie otrzymywano:

- a) Bulletin of the Metropolitan Museum of Art.
- b) Przegląd graficzny i papierniczy.

Do działu reprodukcji i fotografii wpłynęło przez zakup 68 fotografii, oraz 2 fotografie z darów.

VII. **Wystawy specjalne:** a) w czerwcu 1927 urządzono osobną wystawę sztuki węgierskiej, nadesłaną z Budapesztu z inicjatywy poselstwa wę-

gierskiego w Warszawie. Przeznaczono dla niej 5 sal w galerji I-piętra. b) w dziale graficznym urządzono po zamknięciu wystawy „Portretu królewskiego w grafice“ nową wystawę Grafiki polskiej nowszej doby, c) dnia 15. I. 1928 r. wystawę jubileuszową Albrechta Dürera, obejmującą w reprodukcjach prawie cały dorobek graficzny tego mistrza, d) w dziale przedhistorycznym otwarto w kwietniu 1927 wystawę zabytków przedhistorycznych ze zbiorów prywatnych, która zgromadziła około 1200 okazów i trwała przez 4 miesiące.

VIII. Praca naukowa urzędników muzealnych wyrażała się:

- a) w prowadzeniu inwentarza naukowego zabytków muzealnych, przyczem inwentarz główny prowadził Dr. J. Koller, katalog zabytków przemysłu artystyczn. Romana Szymańskiego, katalog książek Zofja Kutznerówna, katalog rycin Dr. Alfred Brosig, katalog zabytków prehistorycznych Dr. Aleksandra Krapińskiego, zabytków przyrodniczych Dr. Wiesław Rakowski;
- b) w korespondencji naukowej i ekspertyzach doróżnych jak:
  1. Określanie i bliższe definiowanie zabytków, przyniesionych do Muzeum, lub nadesłanych reprodukcji.
  2. Opisywanie zabytków muzealnych dla uczonych polskich i obcych.
  3. Udzielanie porad w kwestjach muzealnych i fachowych.
- c) w wydawnictwach naukowych i rozprawach, a mianowicie:
  1. Dr. M. Gumowski: Problemy wawelskie. Kraków, Przegląd Powszechny.

- Maciej Schilling, pierwszy artysta medaljer polski, Toruń, Zapiski Tow. Przyjaciół Nauk Toruńsk.
- Najstarsze bazyliki romańskie, Kraków, Przegląd Powszechn.
- Ze studjów nad numizmatyką litewską wieków średnich. Lwów, Zapiski Num.
- Stanisław Bohusz Sierstrzewicz. Poznań, Dziennik Poznański.
- Zabytki mennicze książąt braniborskich z XII wieku. Poznań, Slavia Occidentalis.
- Gdańskie herby, pieczęcie, medale i monety. Kraków, w pracy zbiorowej „Gdańsk“.
- Dzieje mennicy krakowskiej. Poznań.

2. Dr. J. Kostrzewski: Katalog wystawowy zabytków prehistorycznych ze zbiorów prywatnych. Poznań.
- Biblijografia prehistorji polskiej za 1925 rok. Berlin, Vorgeschiehtliches Jahrbuch.
  - Pradzieje Gdańska i jego najbliższej okolicy. W pracy zbiorowej „Gdańsk“.
  - Przyczynki do pradziejów Pomorza szczecińskiego. Poznań, Slavia Occidentalis.
  - Przyczynki do epoki brzozewej na Wołyniu. Poznań, Przegląd Archeologiczny.

- W sprawie niektórych zagadnień neolitu polskiego. Poznań, nakład. włas.
- Zarys rozwoju badań prehistorycznych w Polsce. Lwów Kosmos.
- Szereg artykułów w Reallexikon der Vorgeschichte Eberta oraz w pismach codziennych.
3. Prof. Dr. Edward Lubicz Niezabitowski:
Postacie żywych zwierząt, Poznań. Zeszyt I—II.
Interglacjał w Szelażu pod Poznaniem część II. Spraw Kom. fizjogr. Akademji Umiej. T. I, XIII.
4. Dr. Aleksandra Karpińska:
Co każdy wiedzieć powinien z naszej archeologii przedhistorycznej. Poznań.
5. K. Jańczewski: Przyczynki do znajomości kultury prafińskiej w Polsce Zach. Przegląd archeolog.
6. Dr. Wiesław Rakowski: Narzutowe głowonogi Wielkopolski. Poznań, Rocznik muzealny II.
7. Dr. Alfred Brosig: Problem Herri met de Bles'a. Poznań, Rocznik muzealny II.
- Ołtarze gotyckie. Poznań, Biblioteka zabytków wielkopolskich.
- Der Altar von Gluchowo. Zeitschrift für bildende Kunst Nr. 5.

IX. Zainteresowanie zbiorami objawiło się:

- a) w korzystaniu ze zbiorów licznych fachowców, uczonych i badaczy, m. in. Dr. T. Sulimirski ze Lwowa, Dr. W. La Baume z Gdańska, Dr. B. von Richthofen z Raciborza, Dr. R. Jachimowicz z Warszawy, Dr. J. Żurowski z Krakowa, prof. P. Defontaine z Lyonu, prof. Kalitziński z Pragi, Dr. Allalon z Berna, Dr. Em. Simek z Pragi, K. Strauss z Frankfurtu, Dr. E. Petersen z Berlina, V. Neubert z Pragi, M. Walicki z Warszawy, Dr. F. Winkler z Berlina, K. Witkiewicz z Krakowa, H. Kantor z Wiednia, L. Lepszy z Krakowa, A. Ducroif z Paryża.
- b) w liście ofiarodawców:
- Augustynowicz Aleksander, art. mal., Poznań
 Biesiadecki Franciszek, Lwów
 Blaschkowa Kazimiera, Poznań
 Dr. Brosig Alfred, Poznań
 Chłapowska, Rzegocin
 Dr. Demel, Hel
 Firma fotogr. Puciński, Poznań
 Germanisches Nationalmuseum, Nürnberg
 Prof. Góral Józef, Poznań
 Dr. Gumowski Marjan, Poznań
 Hollaender Louis, Szamotuły
 Hukan Karol, art. rzeźb., Kraków
 Hyde James-H., Paryż
 Institut de Cooperation Intellectuelle des nations,
 Paryż
- Izba Rzemieślnicza, Poznań
 Jeżycki Zygmunt, Boruszyn, pow. Oborniki
 Dr. Karpińska Aleksandra, Poznań
 Koczorowski
 Dr. Koller Jerzy, Poznań
 Dr. Koiszewski Konrad, radca, Poznań

Komitet wykonawczy Uczczenia Powracających
do Ojczyzny Prochów Jul. Słowackiego War-
szawa

Księgarnia Gebethner i Wolff, Poznań

Langnerowa Marja, Sędziny, pow. Buk

Livrustkammarens, Stockholm-Szwecja

Łysakowski Władysław Stan. J., Lwów

Metropolitan Museum of Art, New-York-Ameryka

Ministerstwo Robót Publicznych, Warszawa

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa

Muzeum Ks. Ks. Lubomirskich, Lwów

Muzeum Państwowe, Dorpat

Muzeum Tatrzańskie, Zakopane

Niemczewska Stefanja, Wągrówiec

Orłowski Szczęsny, radca, Poznań

Ossecki Wilhelm, art. mal., Poznań

Państw. Szkoła Sztuk Zdobniczych, Poznań

Pieniążek Józef, Lwów

Policja Państwowa, Urząd Śledczy, Poznań

Przeład graficzny i papierniczy, Poznań

Dr. Rafalski, Poznań

Dr. Ratajski Cyryl, Prezydent Miasta, Poznań

Rączka Stanisław, Poznań

Ryszard R. St., Kraków

Towarz. Zachęty Sztuk Pięknych, Warszawa

Sadowski Kazimierz, Poznań

Ks. Ks. Salezianie, Poznań

Sonnewendt Stefan, Poznań

Suchowiak Jan, Poznań

Swinarski Marjan, Poznań

Szulczewski Jerzy, prof., Poznań

Urząd Celny na dworcu kolei, Zbąszyń

Wielgus Szymon

Dr. Wize Kazimierz, Sędziny, pow. Buk

Zaleski Ignacy, Ameryka

X. **Frekwencja.** W roku sprawozdawczym sprzedano następującą ilość biletów wstępu:

Miesiące	w Centrali	w Oddz. przyrod.	w Oddz. prehist.	Razem
Kwiecień	1 965	283	129	2 377
Maj	3 049	673	169	3 891
Czerwiec	3 572	515	265	4 352
Lipiec	1 001	603	409	2 013
Sierpień		776	420	1 196
Wrzesień	2 691	473	283	3 447
Październik	2 443	368	132	2 943
Listopad	1 662	197	96	1 955
Grudzień	1 555	114	76	1 745
Styczeń 1928	1 496	114	64	1 674
Luty	1 651	125	90	1 866
Marzec	1 445	221	60	1 726
	22 530	4 462	2 193	29 185

Różnica we frekwencji dnia powszedniego i świątecznego w poszczególnych miesiącach przedstawia się jak następuje:

Miesiące	Centrala biletów		Prehistorja biletów		Przyroda biletów		RAZEM biletów	Ogółem	
	święt.	powsz.	święt.	powsz.	święt.	powsz.		zł	gr
Kwiecień	991	974	55	74	76	207	2 377	964.10	
Maj	1 504	1 545	57	112	203	470	3 891	1 592.70	
Czerwiec	1 799	1 773	111	154	175	340	4 352	1 759.—	
Lipiec	459	542	164	245	164	439	2 013	849.10	
Sierpień	—	—	171	249	221	555	1 196	519.60	
Wrzesień	1 412	1 279	103	180	147	326	3 447	1 391.10	
Październik	1 413	1 030	80	52	170	198	2 943	1 138.90	
Listopad	1 181	481	53	43	91	106	1 955	712.50	
Grudzień	915	640	40	36	34	80	1 745	674.70	
Styczeń 1928	958	538	35	29	43	71	1 674	629.80	
Luty	1 057	594	60	30	63	62	1 866	697.—	
Marzec	821	624	28	32	89	132	1 726	675.40	
	12 510	10 020	957	1 236	1 476	2 986	29 185	11 603.90	

W porównaniu do lat poprzednich frekwencja czytelników, która stale się zwiększa, przedstawia się jak następuje:

w roku 1922	—	1 317	osób
w roku 1923	—	1 943	„
w roku 1924	—	3 382	„
w roku 1925	—	2 760	„
w roku 1926	—	3 526	„
w roku 1927	—	3 542	„

Ogólna frekwencja wszystkich zakładów i oddziałów muzealnych w r. sprawozdawczym przedstawia się następująco:

w centrali za opłatą	22 530	osób
w centrali bezpłatnie	4 108	„
w prehistorji za opłatą	2 193	„
w prehistorji bezpłatnie	124	„
w przyrodzie za opłatą	4 462	„
w przyrodzie bezpłatnie	1 821	„
w bibliotece bezpłatnie	3 542	„
razem	<u>38 780</u>	osób

W porównaniu do lat poprzednich przedstawia się frekwencja następująco:

w roku 1924	—	64 877	osób
w roku 1925	—	44 159	„
w roku 1926	—	42 705	„
w roku 1927	—	38 780	„